

Pincgav je kraj na Salcburškem, hribovska dežela kakor naša kranjska. Po barvi so pincgavska goveda nekoliko podobna pisanemu švajcarskemu (bernskemu) rodu; skoraj da bi smeli reči, da je neka podsorta teh švajcarjev; barve so rujavo-rdeče, z belo progo po križu, včasih pa ima tudi bele lise po životu, vzlasti na čelu, trebuhu in nogah; života je krepkega, čela širocega in kratkega, širokih prs, reber lepo obokanih (velbanih), nog kratkih in močnih, rep jim je visoko nastavljen. — Živa teža kravam je okoli 7 do 8 centov, bikom pa tudi 10 centov in še čez.

Dobrih lastnosti ima ta živina veliko. Te-le so:

Pincgavska goveda so zdrave in trdne nature, ki se ne brigajo za grdo vreme in bolj ostro podnebje (klima); v klaji niso kočljiva, ampak zadovoljna tudi s slabejo postrežbo in manj klaje, pri vsem tem pa so pincgavske krave dobre mlekarice; klajo, ki jim jo daš, povrnejo ti z obilim mlekom. Pred nami leži natanjčen zapisnik, koliko mleka se je namolzlo od več pincgavskih krav leto in dan na grajščini v Strasnicah, in iz tega zapisnika razvidimo, da se je počez namolzlo od njih po 1500 bokalov na leto. To pa kaže, da so dobre mlekarice, in veliko mleka in dobrega mleka, to je gotovo prvo, kar zahtevamo od krave, in tem raje imamo tako kravo, čem manj jej damo klaje.

Sicer pa se dá pincgavska živina tudi precej dobro izpitati (odebeliti), in to, da so mesarjem všeč, je druga dobra lastnost.

Tretja dobra lastnost pa je ta, da so voli za vprego posebno pripravni.

Po takem ima ta živina vse tri lastnosti, ki jih gospodar zahteva od goved.

Najbolj pa je zavoljo gori popisanih lastnosti in ker je domá v planinah, za hribovske kraje zato posebne hvale vredna, ker je trdne nature in tudi z bolj pičlo klajo zadovoljna.

Ali dostaviti moramo to, da taka je le goveja živina pravega pincgavskega rodú, ne pa mešanica, ki je na pol pincgavska, na pol pa kakega družega malo-pridnega plemena. Zato nam je treba goved čiste pincgavske krvi; zato iščejo kmetijske družbe čistih pincgavskih bikov, da se po njih zboljša naša domača živina. V 5. rodu, ako s pravim pincgavskim bikom gospodar pari domačo tako, da od tega bika narejene junice (poldrugo leto stare) pari s pravim pincgavskim, dobí že čisto pincgavsko krí.

Zgodovinske stvari.

Črtice o vojaški granici.

Zdaj, ko se po časnikih toliko piše o razpuščenju graničarjev iz dosedanje vojaške uredbe in zveze, in ko sta se dva polka že razpustila, zdi se nam — piše „Domov.“ — primerno, povedati kaj o tej ustanovi.

Prvega sledú te vojaške naprave moramo iskati v dôbi Ferdinanda I., kteremu je njegov svak in na Ogerskem prednik, Ljudevik II., v varstvo izročil Dalmacijo in Hrvaško, v kateri namen mu je ponudil tudi Senj in več družih trdnjav v tistih krajih (na. p. Liko, Jajco).

Ferdinand si je preskrbel potrebnega denarja, je posedel s svojo vojaščino omenjene trdnjave in Turke večkrat močno potolkel. Vsled vojsk je bila pridobljena dežela skor brez ljudi; za tega del jo je prepustil Ferdinand srbskim begunom in katoliškim Hrvatom s tem pogojem, da imajo braniti deželo, ki jih redí, zoper Turke.

Ti novi stanovalci ob turški meji niso plačevali

davkov, pa bili zavezani skoz in skozi vojaško službo opravljati.

Nekteri izmed njih so dobivali od Avstrije nekaj plače, drugi so brezplačno služili. Med vseljenci so bili tudi beguni iz Bosne, Uskoki imenovani; ti so se, pod istimi pogoji, kakor uni, vselili unkraj Kolpe, v okraji Žumberškem (Sichelburg). Al, ker so ljudi napadali in ropali, moralo se je na-nje paziti, ter so jim zaradi javne varnosti odkazali kraje zad za Senjem, kateri so bili malo da ne zapuščeni.

Granica Karloviška, Varaždinska in Banaška je postala vojaška l. 1589. vsled tega, da se je dovolilo mnogim Morlaškim rodovinom ondot vseliti se, zlasti pa potem, ko se je bilo vselilo veliko kristijanov došlih iz male Valahije; tem je Ferdinand II. prepustil 70 zapuščenih gradov med Kolpo in Uno.

Rudolf II. jim je podelil versko svobodo ter oprostil jih davkov; naložil pa jim dolžnost, zemljo obdelovati in mejo proti Turkom braniti. Že od leta 1707. se bere v zgodovini o nekakošnem graničarskem polkovniku, kteremu so bili podložni stotniki, poveljniki in konjiki.

Tako se je ustanova vojaške granice zmirom bolj razvijala. Leta 1652. se je štelo že čez 8800 stanovalcev. Leta 1687. se je vselilo tam 4000 Srbov, in so vživali enake pravice, kakor prvotni prebivalci. Po Karlovškem miru so posedli oni pridobljene okrajine, ktere so bile vsled vojsk brezljudne; tako na pr. so se lotili obdelovati sedanji Banat in slavonsko vojaško granico Srbi, ki so bili ubežali iz Turčije. Tako se je naredil poleg okrajev Varaždinskega, Karlovškega in Banaškega Slavonski okraj, kateri se razprostira poleg Save, Maroše in Tise. To poslednjo deželo sta administrirala dvorsko vojno svetovalstvo in dvorna kamora na Dunaji.

Leta 1793. je ukazal Leopold I., da naj se združi Varaždinska granica s civilno Hrvaško; toda se ta ukaz ni izvršil, kakor tudi ne sklep cesarja Leopolda II., po kterem je imel postati Senj že takrat to, kar je še le letos postal, svobodno kraljevo mesto.

Graničari so se za trdno po vojaško uravnali še le za vojsk zaradi dednega nasledstva. Pričel je to uredovanje leta 1746. general Sasko-Hildburghausen-ski, kateri je naredil v Karlovškem okraji 4 polke infanterije in en polk huzarjev; v Varaždinskem dva polka infanterije in en polk huzarjev.

Ban grof Bathyany je o istem času 2 polka infanterije in 1 polk huzarjev v Banatu uredil, in 1750. leta je napravil general Engelshofer v Slavoniji tri polke infanterije in en polk huzarjev.

Leta 1760. se je Erdeljska vojaška granica, ktera se je bila po 90 letih svojega obstoja že razpustila, zopet ustanovila, in leta 1765. se je naredila vojaška meja v Banatu, ki je obsegala tudi 14. graničarski polk.

Leta 1769. se je vpeljal nemški poveljni jezik.

Leta 1780. so se odpravili huzarski regimenti. Leta 1798. so dobili polki številke v aritmetičnem redu 1 itd. Od tistihmal so morali hoditi graničari v vojsko.

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o V. občnem zboru Matice slovenske.

v Ljubljani 2. septembra 1869. l.

Po sv. maši, ki so jo v stolni cerkvi ob 8. uri služili preč. gosp. dr. Janez Zlatoust Pogačar, stolni dekan in odbornik Matičin, zbralo se je okoli 60 Matičarjev v

čitalnični dvorani. Skupščino je vodil gosp. dr. E. H. Costa, družbin prvosednik. Pričujoči so bili izmed ljubljanskih odbornikov gg. dr. Jan. Bleiweis, dr. Jernej Zupanec, Anton Lézar, Ivan Vilhar, Luka Jeran, dr. Fr. Papež, dr. Jan. Zl. Pogačar in Luka Svetec; izmed vnanjih pa gg. Fr. Erjavec, Jurij Grabrijan, dr. Rad. Razlag, dr. Jož. Ulaga in dr. Jož. Vošnjak.

1) Kmalu po 9. uri se prične zborovanje. Gospod prvosednik nagovori skupščino blizo tako-le:

„Slavna skupščina! Častiti društven odbor je po odstopu prvega predsednika slovenske Matice, slavnega gospoda dr. Lovro Tomana, mene poklical na častno mesto prvosednika in jaz sem prevzel to nalogo s trdno voljo, po vsi svoji moči delati za blagor in slavo našega prevažnega društva. Ali nikakor nisem prezrl, da vsak drug odbornik bi bil sposobnejši za to mesto, katero sem tedaj nastopil le začasno, prepustivši v prihodnji odborovi seji vodstvo Matice drugemu izvoljenemu predsedniku. Ta sklep potrjuje žalostna prikazen, da najiskrenejše prizadevanje in najnesebičnejša volja ne brani lažnjivih napadov ne samo iz tabora nasprotnikov, ampak tudi od strane tistih, ki se imenujejo „naše prijatelje“.

Kaj je naše društvo delalo, končalo in vpeljalo v minulem društvenem letu, in to v duševnem, znanstvenem in slovstvenem, pa tudi v finančnem obziru, bo slavna skupščina sprevidela iz obširnega tajnikovega sporočila, na katero posebno pazljivost častih členov obračam. Razvideli boste, da je Matica tudi v preteklem letu lep korak naprej storila, zato tukaj očitno hvalo izrečem vsem sodelalcem, posebno pa častitim odbornikom sploh in našemu neutrudljivemu tajniku g. prof. Lésarju, ker za komaj imena vredno nagrado na vse strani izvrstno dela v prid slovenske Matice in je v pravem pomenu duša njena — in pa varčnemu gosp. blagajniku g. dr. Jerneju Zupanču.

Kakor pa povsod, tako se tudi pri Matici veselimo dogodkom družijo žalostni. V svoji sredi pogrešamo danes dveh odbornikov, iskrenih rodoljubov, ktera je nemila smrt vzela naši družbi. Matice podpredsednik preč. gosp. stolni prošt Anton Kos in odbornik Dragotin Šavperl sta vzeta slovenski Matici in naši domovini, in težko bo jih namestovati.

Ravno tako obžalujemo z našimi severnimi českimi brati, da, z vsemi Slavjani in z vsem učenim svetom vred smrt veleslavnega našega častnega uda, Jana Purkiné-a, profesorja na praškem vseučilišču, ki je slovel ne samo kot prvi fiziolog, ampak tudi kot izvrstni narodni pesnik in zvest političen značaj.

In ker ravno se menimo o žalostnih zgubah vsled smrti, naj se tudi spominjamo nenadomestljive zgube sestrice naše, slovenske Matice v Turčijanskem sv. Martinu, ki jej je došla po smrti mnogozaslužnega slovaškega mecena, škupa Mojze, prvosednika isti Matice.

H koncu mi ostane le še izreči željo, naj si slovenska Matica — edina djanska zveza vseh Slovencev in tako izgled zaželene Slovenije — pridobi še mnogo in mnogo prijateljev, duševnih in materijalnih podpornikov v blagor našega naroda, in v prid domovine!“

Po ogovoru naznani gosp. prvosednik čitalnično vabilo k „Besedi“, ki jo na večer napravi gg. matičinim družbenikom na čast, ter naznani, da so dosedaj tiskane pôle matičinih knjig na ogled položene na mizi, da jih ogleda, komur je drago.

2) Na to bere tajnik sporočilo o odborovem delovanju v preteklem društvenem letu. Glasí se tako-le:

Slavna skupščina!

Preteklo je peto leto matičinega delovanja; treba je toraj odgovor dati in slavni občni skupščini sporo-

čati o vsestranskem vspehu prevažnega in prekoristnega našega društva, da razvidi, koliko sadú za slovenski narod so obrodili darovi, položeni na oltar naše domovine.

Družbenikov je to leto Matici prirastlo . . .	140
med katerimi je ustanovnikov	10
glavni vpisovalni knjigi je zadnja številka . . .	1633
lani osoré jej je bila	1493

Od tod toraj prirastek za 140 udov; ker jih je pa od začetka do letos ali odstopilo ali pomrlo 151, zato Matica sedaj nima prav 1633 družbenikov, ampak samo 1482.

Odbor in njegovi odseki so tudi letos jako marljivo delali:

Odbor je imel tri seje, in to:

XII. 15. oktobra 1868. l.

XIII. 11. marca 1869. l.

XIV. 24. junija 1869. l.

XV. pa bode imel po tem občnem zboru, da se po dovršenih volitvah precej ustanovi in razdeli v odseke, ki mu jih nakaže opravljeni red, kateri se danes sklene.

Mnogih sej, ki so jih imeli odseki, menda ni treba naštevati.

A dolžnost me veže, slavni skupščini objaviti, da je odbor izmed svoje srede zgubil dva izvrstna moža, kterima je srce vroče bilo za narod in domovino slovensko; umrla sta prav nenadoma vsem pravim rodoljubom na veliko žalost in domovini na škodo: preč. gosp. Anton Kos († 10. dec. 1868. l.), stolni prošt, škofov véliki vikarij, deželni poslanec kranjski in deželni odbornik, ki je tri leta bil Matici podpredsednik. V zadnjem trenutku svojega življenja se je še Matice spominjal ter jej 8. decembra 100 gold. volil za darilo; in Dragotin Šavperl, kaplan v Laškem trgu, tudi iskren domoljub.

Zato bode slavna skupščina danes volila 12 odbornikov, in sicer prvih 10 na štiri leta, poslednja 2 pa le na tri leta, ker stopita na mesto umrlih, 1868. leta voljenih.

Za preteklo leto dobé Matičarji — kedaj, tega danes ne morem še povedati, ker se ne dá določiti, kedaj tiskarna dovrši natiskovanje — naslednje knjige:

1. „Letopis“, jako obširen, morda blizo 30 pôl, združen s „sporočilom o Matičinem delovanju“. Sklenjeno je sicer bilo, da se mu pridruži tudi „kalendar“ za 1870. leto; a slutiti je, da odbor, ki se snide po občnem zboru, prekrene ta sklep, in to iz dveh vzrokov; prvič, da se pomnoži „letopis“, kteremu je došlo in še obetano mnogo tvarine in drugič tudi iz ozira na želje mnogih Matičarjev pri dosedanjih občnih zborih in nekterih odbornikov samih.

2. „Vodnikove spise“, njegove pesmi z gosp. Levstikovim komentarom, njegov natančen življenjepis (če se dovrši o pravem času) in nekoliko imenitnejših njegovih prozaičnih spisov; tudi ta knjiga utegne narasti do 30 tiskanih pôl.

3. Tri zemljovide iz Köke-jeve kamnotiskarnice na Dunaji, in sicer: a) obe zemeljni obli, b) Evropa, in c) Avstrijo.

4. „Fiziko“ po „Schödlerjevi knjigi prirode“ s podobami v g. Iv. Tušekovem prevodu, ki bode brž ko ne štela nad 12 pôl.

5. Konečno naj omenim še knjige, ki je Matica letos na svetlo dá, a ne razdeli med družbenike, in to je: telovadbina knjiga, slovenskemu narodu potrebna zato, ker se v šole vpelje telovadba. Ta knjiga, katero Matica le podpira, da se izdada, pride toraj samo na prodaj, in pričakovati je, da jej povrne stroške.

Odboru pa ni bilo samo mar skrbeti, da Matica letos obrodí lep sad na slovstvenem polji, ampak gledal je tudi v prihodnost ter naravnal pot, po katerem drugo leto kmalo dospè do rokopisov, da se tiskanje društvenih knjig lahko dovrši do konca društvenega leta.

Vspeh tega odborovega truda je ta-le:

1. V rokah imamo rokopis prve polovice Koseskijevih poezij, do sedaj še nikjer natisnjenih; druga polovica njegovih poezij, v „Novicah“ zunaj ene same („Nemškutar“) natisnjenih, nam dojde kmalu.

Morda slavni skupščini ne bode nevšeč, ako jej iz g. Koseskijevih pisem navedem nekoliko stavkov: 7. julija piše med drugim to-le: „Ne zamerite mi, slavniga društva prečastiti gospodje, de Vam tako pozdno odgovorim na pismo Vaše prijazno 16. okt. 1868. l.“ — Duh je sicer voljan, al meso sedemdesetletnega pesnika v Trstu je, žalibog! jako oslabeledo. Telesnim slabostim pridružuje se v duhu plahota, pred tako častito gospodo stopiti s praznimi rokami. Tudi sedaj ne pošiljam mnogo, al „nekaj maliga vonder le“, obetam pa v prihodnji čas še marsikaj Vam poslati, „ako Bog dá i sreča junačka“. Pred vsem mi dovolite, da se držim starih oblik; rajši umolknem, nego se poprimem novih. „Vse naj tedaj ob starim ostane, tako kakor sem pisal.“ — Morda bi boljše bilo, z izdavo prve pošiljatve čakati druge, kajti obe daste še le vidno knjigo, toda to prepuščam častitemu društvu. Vprašali ste me, koliko nagrade zahtevam za svoja dela. Da se izognem vsakemu takemu vprašanju, odgovarjam, da nič ne želim, še manj pa kaj zahtevam, ampak plačilo moje je, kar pové veliki pesnik z besedami:

„Ich singe, wie der Vogel singt,
Der in den Zweigen wohnt,
Das Lied, das aus der Kehle dringt,
Ist das, was mich belohnt.“

Kar bi rad imel, to sta dva ali 3 iztisi izišle knjige, zraven tega pa in to v prvi vrsti blagovoljnost drage Slovenije, katero vedno nespremenjeno ljubim ves čas svojega življenja“.

V pismu od 29. julija 1869. leta pa med drugim piše tako-le:

„Bodi mi v prvi versti dovoljena priserčna zahvala za vse z listom častitim 18. julija t. l. meni poslano knjige. Žalibog, de izreči ne morem tako dostojno, kakor bi se htelo, hvaležnosti, ki se v sercu mi snuje. Z besedo golo tega ne dosežem; taka dobrota terja znake vidljive. Nakloni mi tedaj prihodnost, kar ovira sedanjega časa nezgoda. Pismu temu priložim doveršeno pravlico „Mazepa“. Dobila je v tretjem oddelku 12 novih osmerk, tedaj 96 stihov. — S tem stopi za naprej ta pesem iz mojih misel. Bog daj, de v godi in živo slovensko zadene. Sedaj mislim najprej „visoko pesem“ do konca speljati. V „Novicah“ sta natisnjena bila le dva odlomka. Po izvorni namembi jih tedaj ostane še šest enako dolzih pesniškemu otesavanju prepuščenih... Potem še le nastopi poglavitno moje delo, o katerem se bo govorilo, kadar bo vdarila ura namenjena, ura ugodna. V obziru izdavanja mojih pisanih prepustim sleherno vsako presodbi častitega društva. Samo oblike imajo stare biti, kakor so jih rabili serčno in živo spoštovani učitelji moji“.... Naštevsi pesmi, ki jih še pošlje Matici, sklepa pismo z besedami: „To je vse, kar imam. V istini mala reč, trohica, bilčica, nič! O ti senčici se moja ošabnost gotovo ne bo napejala. K temu bi se htelo bolji klaje — — mlade, cvetne, zelene detele!“ — Toliko o Koseskijevih poezijah. (Konec prih.)

* O pregovorih in prilikah sosebnost slovenskih — tako se glasi zanimivi članek, ki ga v slovenskem je-

ziku nahajamo pisanega od prof. Vil. Urbasa v letošnjem sporočilu c. k. više realke goriške, iz ktereга bodemo prihodnjič vzeli nekoliko odlomkov. Temveč pa nam je dobro došel ta članek, ker v letošnjih šolskih sporočilih so vkljub glasovitemu §. 19. slovenski spisi — bele vrane.

Národne stvari.

Najimenitniša slovenska národna pesem mitičnega zadržaja.

Spisal Davorin Trstenjak.

II.

Po strahovitem oblačnem svetu, v katerem divjajo bliski (polkonji), hudi viharji (pesoglavci), se kotajo ogromni oblaki (veliki ljudje — veleti, giganti), ropče toča — tice z železnimi kljuni in parklji — Harpije — ktere enako grški Gorgoni*) „z pogledom otrovajo“; — tulijo in rjujejo bore (zveri si kralja držeče), pridemo v mirniše kraje, — v šesto deželo. Naša pesem pravi:

V šestič piska zaroží,
Šest' služabnik tu stojí.
Kaj se, kaj se po svet' godí?
Nam razloží služabnik ti.
Jaz pridem iz šeste dežele,
Kjer gospodarjo modre glave,
Skrivnosti pretuhtujejo,
Sivobradci znajo govorit,
Kakor bi rož'ce sadil,
Njih bi zmiraj lahko poslušal,
De b' ne jedel in ne pil.

Kam bi postavili šesto deželo? Jaz mislim v zvezdnati svet. V tej deželi gospodarijo modre glave — sivobradci, toraj: stari očaki. V nobenem drugem mitu ne nahajam sličnih idej, nego v staroindijskem. V zvezdah („maghâh“) prebivajo „pitri“, kar se vjema z lat. patres, slov. pitari, redniki, die Ernährer, nemški: Väter.

To so duše umrlih očakov. V indijskih knjigah se „pitri“ — očaki imenujejo prebivalci „armanda“, to je neskončnih nebes; imajo priimek: bistrourni, dobrodejni, blaženi, in njihova prebivališča se velijo: pitriloka = patrum loca, večkrat se ednačijo z zvezdami (glej: *Taittiriya Ar. VIII. 8, Taittiriya Bráhmaņa III. 1. 8*). Ne samo v slovenskih narodnih povestih, nego tudi v nemških najdemo, da so nazori in namisleki o dušah umrlih in zvezdah med seboj v ozki zavezi, da se duše po smrti v zvezde spremeni. Te nazore najdemo tudi pri Rimljanih (*Plin. II. 8*) in pri Grkih (*Aristophanes Pax. v. 832*). Sivobradci — modre glave so toraj: umrli očaki, ktere si je mislil vsak narod, in tudi imel po svoji zgodovini. Naša pesem nas peljá v sedmo deželo:

V sedmič piska zaroží,
Sedm' služabnik tu stojí.
Kaj se, kaj se po svet' godí?
Nam razloží sluga ti!
Jez pridem iz sedme dežele,
Kjer junacje kraljujejo.
Koder kol' po svet' gredô,
Junaške pojejo, godo;
Nič jim pretežko ni
Si zaslužít kaj časti.

*) V prvi sestavek se je vrinila tiskarska pogreška; namesti Graciam beri Gorgam. Pis.

Mehovski in Kropski. Da se morejo vse te zahteve, Hrvaške in Kranjske, konečno rešiti, narejene so skor vse in prav drage priprave in pisma, le Hrvatim še niso vseh pisem dodelali.

Čeravno niso še vsa pravdna pisma dovršena in se po takem ne more še soditi, kdo da ima več pravice do enega ali drugega, ali čegava zahteva se more z večjo pravico odbiti, more se vendar to že zdaj z velikim zaupanjem izreči, da se Kranjski deželi ni dosege ne ene Hrvaške zahteve bati, nasproti pa se Kranjsko zahtevanje zaradi Prezida tako pravično kaže, da ni dvomiti o zadovoljnem izidu te pravde. Tako zagotavlja adjunkt c. k. fiskala dr. Ulepič, ki je stanovom izdeloval več dotičnih pisem. Tega prepričanja je menda bil tudi škof Zagrebški, predsednik mejne komisije, kajti soglasno s Hrvaškimi zastopniki je na koncu dotičnih obravnav izrekel željo in stavil predlog, naj se popustijo vzajemne zahteve, in, kakor so meje tačas bile, tako naj za gotovo ostanejo vprihodnje. Temu predlogu je pritrnil kresijski glavar Novomeški, samo z izjemo Žumberškega okraja, kresijski glavar Postonjski in jaz pa nisva pritrnila.

Tako stojé reči. Po vsem tem bo veleslavni zbor stanovski lahko presodil predlog o pogodbi, ki ga je stavil prvosednik mejne komisije. In po vsem tem stavi se sledeči predlog:

Ker so čveteré Hrvaške mejne zahteve, pa tudi Kranjska zahteva zaradi Prezida po mnogih zelo dragih poizvedbah tako daleč dognane, da dokončanje te pravde je le še odvisno od dotičnih pisem in njihove zaméne (to pa ne bo stalo mnogih stroškov) in ker dalje po zagotovilu dr. Ulepiča, ki je pravdna pisma dobro prevdaril, Kranjska dežela ne bode imela Hrvatom nič odstopiti, tedaj ne bi bilo pravo, da bi se zdaj izpustili v pogodbo tako, da vsaka dežela obdrži meje tako, kakor so bile takrat, predno se je začela uravnava mejna.

Kar pa se tiče zahteve Kranjske o Žumberškem okraju, zaradi kterega ni še bilo na mestu nobene poizvede, priporočamo to, naj deželni zbor, čeravno je dr. Ulepič v stanovskem arhivu najdel mnogo zelo važnih pisem zato, da Kranjska zahteva ima veljavo, sprejme predlog Novomeškega c. kr. okrožnega glavarja, in ta je, da se ta zahteva prepušča tistemu času, **kader take spremembe o vojaški granici nastopijo, pri kterih bilo bi mogoče, ako Kranjska zahteva obvelja, Žumberški okraj dati deželi Kranjski ali pa civilnemu Hrvaškemu.*** Pomisliti je, da zdaj dobljena pravda, ktera bi mnogo stroškov stala, bi ostala brez bistvenega vspeha zato, ker dandanes ni še prevideti čas, da bi vojaška granica kadaj se predrugačila tako, da bi Žumberški okraj sopet Kranjska dežela dobila nazaj. Konečno naj pomisli deželni zbor, da vodstvo mejnih obravnav je v rokah prvosednika Hrvaškega, — da je, kar trajajo obravnave, on že tretji prvosednik, — da so Hrvati vgovor (Einrede) o zahtevi naši zaradi Prezida 14 let zavlekli in da po tem takem se je bati, da Hrvati, ako bi morali odstopiti kak okraj, ki ga zdaj imajo v posesti, ne bi te razprave zavlekli tako, da bi nikoli ne bilo ne konca ne kraja. Ker pa bi tudi potem Kranjska na tem ostala, da ostane kakor je, tudi brez spretetja prvosednikovih ponudeb, tedaj bi kazalo, da se o tistih zahtevah, ktere se brez stroškov morejo rešiti le z zaméno pravnih pisem, počaka sklep na formalni poti. —

Deželni zbor je pritrnil tem predlogom.

Čitatelji iz teh obravnav vidijo, da Žumberk kakor Prezid bila sta kranjska zemlja.

*) Ta čas je sedaj nastopil.

Znanstvene stvari.

Sporočilo

o V. občnem zboru Matice slovenske.

v Ljubljani 2. septembra 1869. l.

(Konec.)

2. Schödlerjeve knjige prirode so v delu vsi ostali oddelki. Kemijo in zoologijo izdeluje g. Fr. Erjavec, mineralogijo in geognozijo g. J. Zajec, botaniko g. Iv. Tušek, astronomijo g. V. Ogrinec.

Nadjamo se, da marljivost gg. pisateljev ne bode zadržavala tiskovanja.

3. Odbor je v 12. seji sprejel ponudbo gg. prof. Šumana in Majcigerja, ki sta ponudila se spisati knjigo „slovanski narodopis“. Ta knjiga bi utegnila obseči 20—25 pól in dovršena biti do sušca meseca leta 1870.

4. V seji, ki bode po občnem zboru, bode odbor pretresaval odsekov predlog: naj Matica izdá poljudno verno (popularno dogmatiko), in to v dveh snopičih.

Dotični rokopis utegne dovršen biti do 1. januarja 1870. leta, in vsa knjiga obsegati 35—40 pól.

Pisatelj, ki jo spisuje, g. Matej Vrečko, župnik v Jurijkloštru na Štajarskem, rokopis svoj Matici prepusti proti temu, da mu Matica dá 12 iztisov natisnjene knjige.

5. Nadjamo se, da se do novega leta dovrše vsi rokopisi o „slovenskem Štajarju“.

Morda nam prihodnje leto tudi dojdejo:

6. „Filozofična propedeutika“ ali dušoslovje, ki jo spisuje g. Matej Cigale,

7. Slovenska „hrvaško-srbska slovnica“, ki jo sestavlja g. Bošt. Žepič, in

8. „Slovenska literatura“, ktero je g. Marn odboru naznanil, da jo spisuje.

9. Za „naučni slovník“, ki ga je IV. občni zbor sklenil na svetlo dati, bila je po časnikih razpisana služba za njegovo vredovanje. Še le 24. junija t. l. nam je došlo pismo, v kterem g. Noli naznanja, da ga je volja prevzeti vredovanje naučnega slovnika. Odsek za izdavanje knjig odboru, ki se snide po občnem zboru, nasvetuje, da se sprejame g. Noli-jeva ponudba, dotični odsek pa pooblasti, z g. vredovalcem skleniti natančno pogodbo. Po tem se toraj kmalo pričnó prve priprave za imenitno to slovstveno delo.

10. „Slovenska stenografija“ Hafnerjeva je še v presojevanji.

11. Stanko Vrazovo slovensko literarno zapuščino nam je posestrima Matica ilirska podarila in tudi že poslala, kolikor je je hranila. Izročila se je g. odborniku in profesorju J. Šolarju. Gosp. Šolar tudi hrani

12. vse „narodno blago“, kolikor ga je Matici dosedaj došlo na njen poziv od 1. novembra 1868. l. — Tu se mi zdi, da moram omeniti dveh pisem, ki ste Matici došli o tej zadevi:

Gosp. Orosl. Caf, pošilja dva sešitka „narodnih pesem“, piše Matici: „Draga Matica, to ti pa že zdaj obetam, ka boš vseh mojih slovenskih in slavjanskih spisov pravna naslednica. Bog te ohrani in krepi“. — In g. Matija Majar je naznanil odboru, da ima ne malo narodnega blaga, da svoj spis dopolnuje in vreduje ter da utegne do konca meseca septembra 1869. leta dovršiti ga in ž njim oglasiti se pri Matici.

13. Že dve leti čaka rokopis pod naslovom „Početni nauk o zemljopisju“ po Schubert-u, poslovenil g. M. Cigale.

Poročilo o knjigah in rokopisih sklenem z naznanilom, da je odbor mnogo dosedanjih knjig podaril učilnicam slovenskim, ktere so jih prosile.

Matica naša je letos z osmimi društvi stopila v zvezo knjižne vzajemnosti. Imena teh društev naznani imenik.

Od društev, s katerimi smo v zvezi, in od nekterih prijateljev matičinih smo prejeli mnogo knjig, ktere po naslovi naznani društveno sporočilo.

Kako je odbor gospodaril z novci prejšnjih let in z onimi, ko so letos došli Matici, to slavna skupščina sicer razvidi iz računa, ki se jej je razdelil pred zborovanjem; vendar sem te misli, da ne bode odveč, če nekoliko spregovorim o novčnem gospodarstvu. Sploh bodi omenjeno, da se je, kar je bilo moč, varčno gospodarilo.

Dohodki, odštevši ostanek iz lanskega računa, letos znašajo 5702 gold. 66 kr., in bili bi gotovo še večji, da so bili vsi gg. poverjeniki tako marljivi, kakor so oni, ki v svojem poverjeništvu nimajo zaostalih doneskov.

Med posebne dobrotnike, od katerih smo prejeli izvanredna darila, štejejo ranjcega prečast. prošta Antona Kosa, ki je v svoji oporoki Matici volil 100 gold.; g. Andreja Bohinca, cerkljanskega fajmoštra, ki je Matici podaril narodnega posojila drž. dolžno pismo za 20 gold., in blagorod. Antona barona Codelija, ki je že 1865. l. vrh ustanovnine 50 gold. za čas svojega življenja Matici obljubil za vsako leto 10 gold.

O g. Matija Debeljakovi zapaščini moram kot pooblaščenec Matičin povedati, da še ni dovršena. Edine opovire dela dijaška njegova ustanova, ktero je v svoji oporoki ustanovil z željo, da ustanovnico za večne čase prevzame ljubljanskega mesta odbor, kateri v tem primerljivi dobí tudi pravico oddajati to ustanovo. Toda mestni odbor še ni izrekel, da ga je volja spolniti g. Debeljakovo željo, ktero sva mu oba pooblaščenca že 3. julija 1868. leta naznanila po c. kr. finančni prokuraturi.

Matičin imetek, če mu prištejemo vsa darila, ktera jej še niso izplačana, a se gotovo izplačajo, in drž. obligacije štejejo po zneskih, na ktere se glasé, znaša

1. julija t. l.	41.132 gold. 18 kr.
lani je znašal	36.340 „ 53 $\frac{1}{2}$ „

Toraj je Matici prirastlo . . . 4791 gold. 64 $\frac{1}{2}$ kr.

Od ustanovnikov, dosedaj vpisanih, dobimo, ako vsi plačajo, kolikor so se zavezali, še 3104 gold.

Pri občnih zborih in v mnogih odborovih sejah izrekala se je želja, naj bi se Matičin imetek nalagal varniše, nego je v državnih obligacijah. Odbor je toraj nehal kupovati javna dolžna pisma in g. blagajnik je v ljubljansko hranilnico na obresti tako marljivo nosil ostale novce, da jih je bil do julija t. l. nanosil 8620 gld.

Letos se je pa ponudila lepa prilika, Matici kupiti hišo na Bregu števil. 192, za ktero se je odsek, za to pravilo izvoljen, z lastniki dne 25. julija t. l. pogodil za 9700 gold., in to pogodbo je odbor potrdil v XIV. seji 24. junija t. l.

Ta hiša je tudi že in to 18. avgusta t. l. v javne knjige vknjižena na imé slovenske Matice, ktera se bode toraj va-njo preselila ter za svoje potrebe obdržala dve sobi, druge pa kolikor jih je še praznih, oddá v najem o sv. Mihelu t. l., do ktereга časa se dovrše tudi popravila, katerih je bilo neobhodnje treba.

Prav ta hiša pa mi daje povod, da slavni skupščini priporočam pri današnji volitvi odbornikov ozir imeti na gospodarski odsek, ki se ima voliti že po pravilnem redu, in ga še prav posebno zahteva gospodarstvo z Matičino hišo. Zarad mnogih opravil pri Matici, ki se morajo le v Ljubljani izvrševati, je želeti, da je v Ljubljani več nego 16 odbornikov, kar tudi dopuščajo Matičina pravila, ki v 12. §. pravijo, da jih mora vsaj 16 navadno prebivati v Ljubljani.

To je sporočilo o odborovem delovanju v preteklem društvenem letu. Kratko je sicer, a vendar dosti dolgo, da slavna skupščina razvidi velik korak, ki ga je storila Matica tako ozir slovstva, kakor denarstvenega gospodarstva.

Naj to sporočilo sklenem s srčno željo in z veselo nado, da se prihodnje leto vzbudi še več podpirateljev in to ne le v vrsti tistih rodoljubov, ki svoje duševne moči žrtvujejo národu svojemu, ampak tudi v vrsti tistih, katerim so denarstvene zadeve toliko mile, da lahko kakov dar položé domovini svoji na oltar.

Bog blagoslovi vsa dela Matice slovenske!

Po odbranem sporočilu popraša g. prvosednik, ali ima kdo kaj opomniti o tajnikovem sporočilu? Gosp. dr. Krek se oglasi ter govori proti isti točki, ki izreka željo, da bi se volilo več ljubljanskih odbornikov, češ, da jih Ljubljana že zdaj šteje 18, ker se gosp. pl. Gariboldi, ki je dosedaj prištet bil vnanjim, sme prištevati ljubljanskim, ter izreče željo, da skupščina naj bi volila tako, da Ljubljana ohrani le 18 odbornikov.

3. Ker se je vsem vpričnim natisnjen račun za 1868. in 1869. leta v roke dal, zato prvosednik stavi predlog: naj se ne bere, ampak naj koj pové, kdor ima kaj opomniti o kateri točki. Skupščina pritrdi temu nasvetu, o računu pa se nikdó ne oglasi.

4. Proračun za 1869 in 1870. leto prebere blagajnik in skupščina ga soglasno potrdi.

5. Za pregledovalce društvenega računa so po prvosednikovem predlogu bili izvoljeni gg. dr. And. Čebašek, Fr. Sovan starejši in Mat. Kreč.

6. Oddanih je bilo 77 volilnih listov, izmed katerih je bil eden neveljaven, ker ni imel podpisa. Izvoljeni so bili odborniki, ki so jih „Novice“ že oznanile v prejšnjem listu.

7. Pri obravnavanju „opravnega reda“, ktereга je odbor predložil občni skupščini je dr. Krek stavljal predlog, naj se v 15. §. izvornim spisom nastavi viša plača in to 25—40 gold. Ta predlog sta podpirala gospoda dr. J. Bleiweis in Jož. Noli. Gosp. L. Svetec pa je predlagal 20—40 gold. Sprejet je bil dr. Krekov predlog.

Sprejel se je tudi dr. Krekov nasvet: „naj se v 40. §. besede „na dva meseca“ spremené v besede „na tri mesece“. S temi malimi premembami je bil tedaj potrjen ves opravljeni red“, ki se Matičarjem objavi v „Sporočilu“.

Po dovršenem dnevnem redu g. prvosednik nasvetuje: „naj vélika skupščina za častne ude izvoli: „slavnega slovenskega pesnika Joana Vesel-a (Koseskija) v Trstu, — dr. Fr. Ladislava Rieger-ja v Pragi, — in Fr. Račkého, predsednika jugoslov. akademije v Zagrebu“. Z navdušenimi živeliklici je občna skupščina pozdravila in soglasno potrdila predlog.

Predsednik prosi odbornike, da se za XV. odborovo sejo snidejo ob 5. uri popoldne — in sklene zborovanje ob pol dvanajstih.

Vrtec lepoznavski.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

X.

Usmiljene sestre so bile ravno pri večerji, ko so strežnice tujo bolnico odnesle v stransko sobo; ravno ta čas pride predstojnica, ter postojí in popraša, kaj da je.